

baas brengt nieuwe
energie

Waterstofwijk Wagenborgen

Workshop Smart Energy NL

BAAS BV

Jos Spiensma
Projectleider regio Noord

Jeroen de Jong
Manager Strategie & Innovatie

Slimme wijken & gemeenten

Ondergrondse infra

Slimme gebouwen

Energieoplossingen

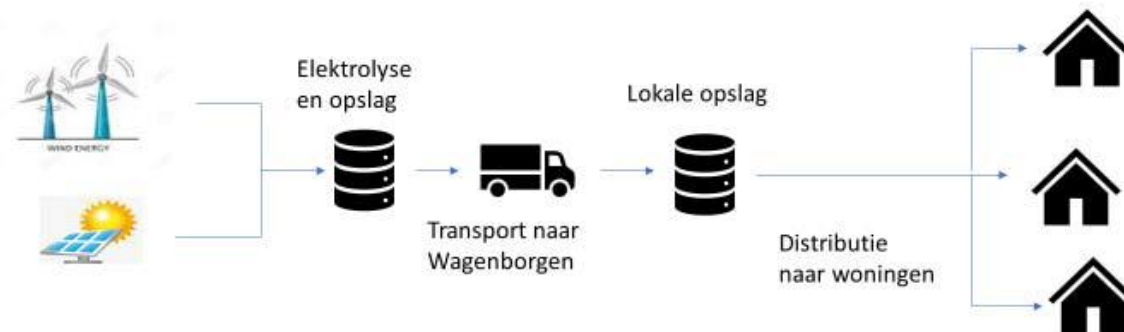
Duurzame waterstofketen

De kip of het ei?

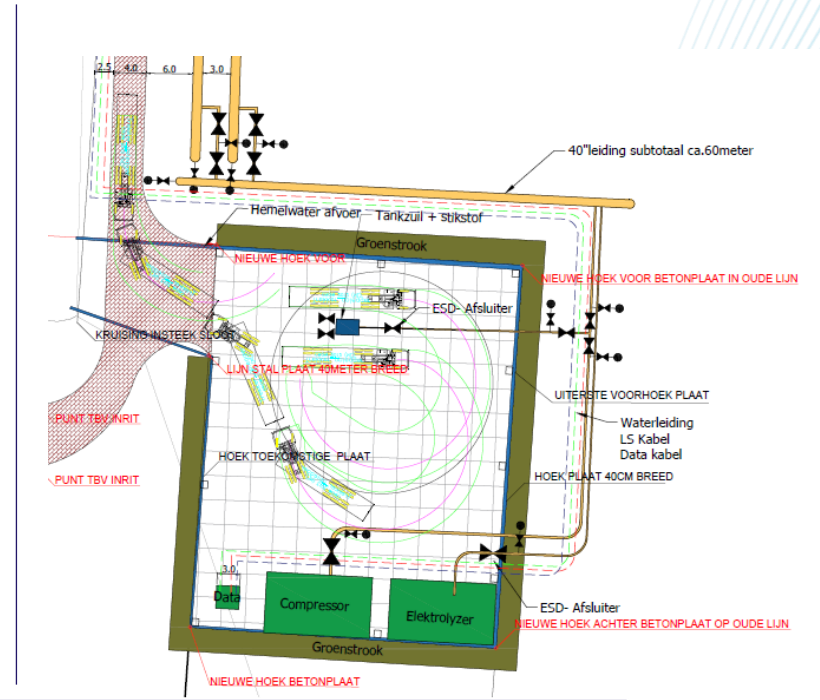
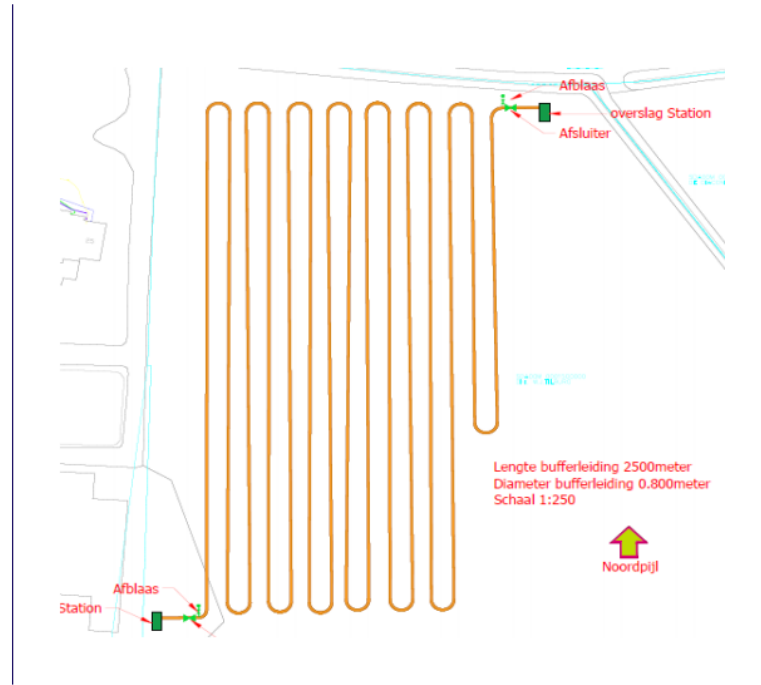
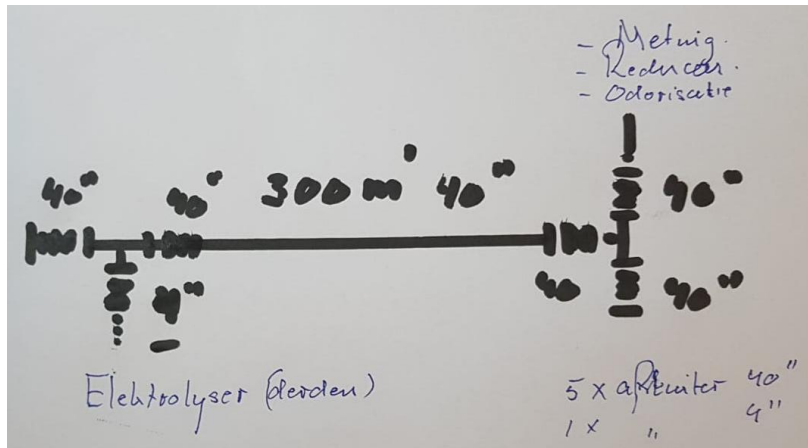
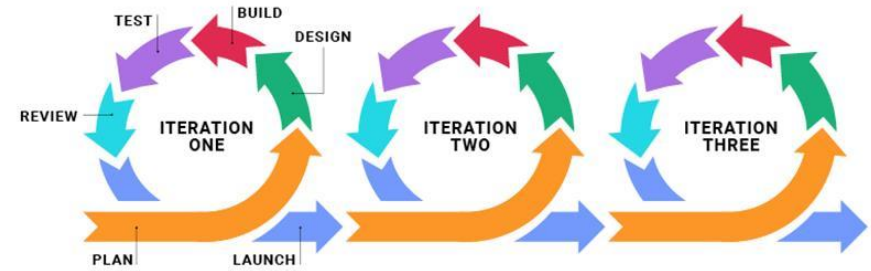
Leren van Wagenborgen

- Welke onderdelen van de waterstofketen zijn bepalend voor het succesvol ontwikkelen van nieuw projecten?
- Waar liggen kansen om vanuit maatschappelijk, technisch of economisch oogpunt op te schalen?

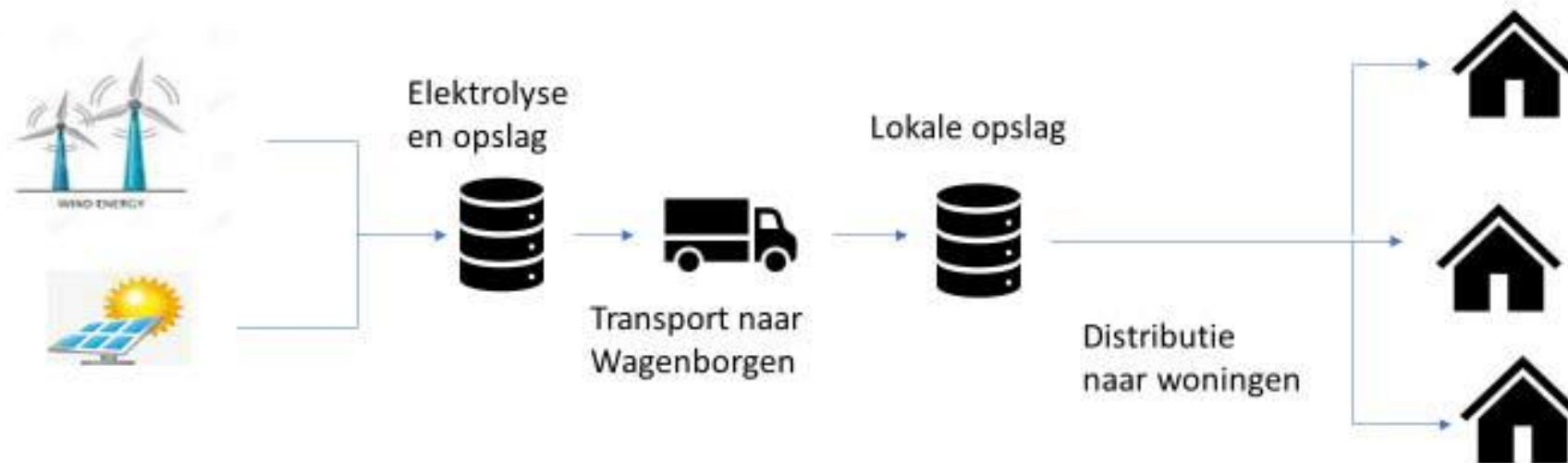
Alles was nieuw

“Het is heel bijzonder wat we hier doen. Dat onderschatten we wel eens. Valse bescheidenheid is misschien wel typisch voor Groningers.”

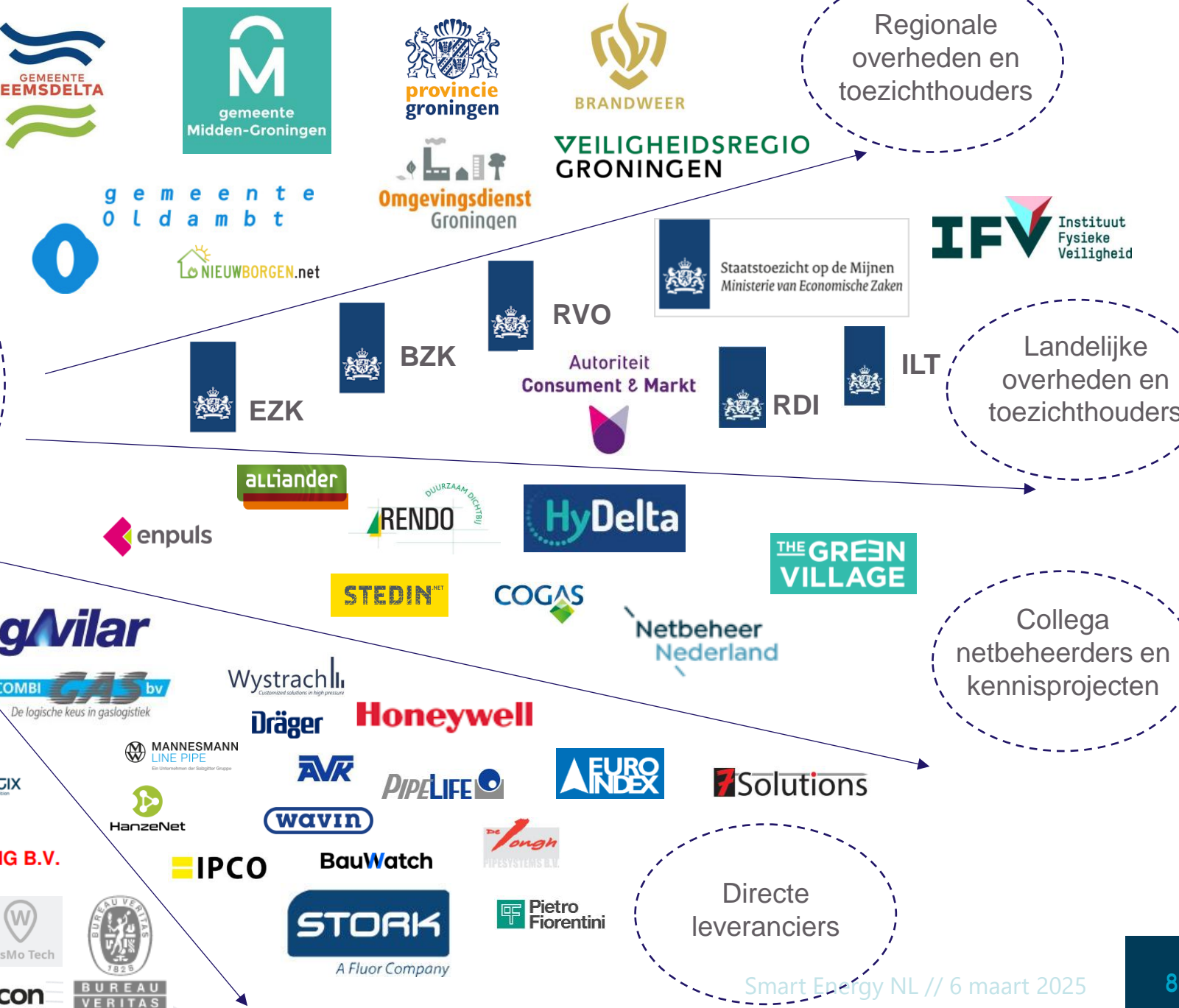
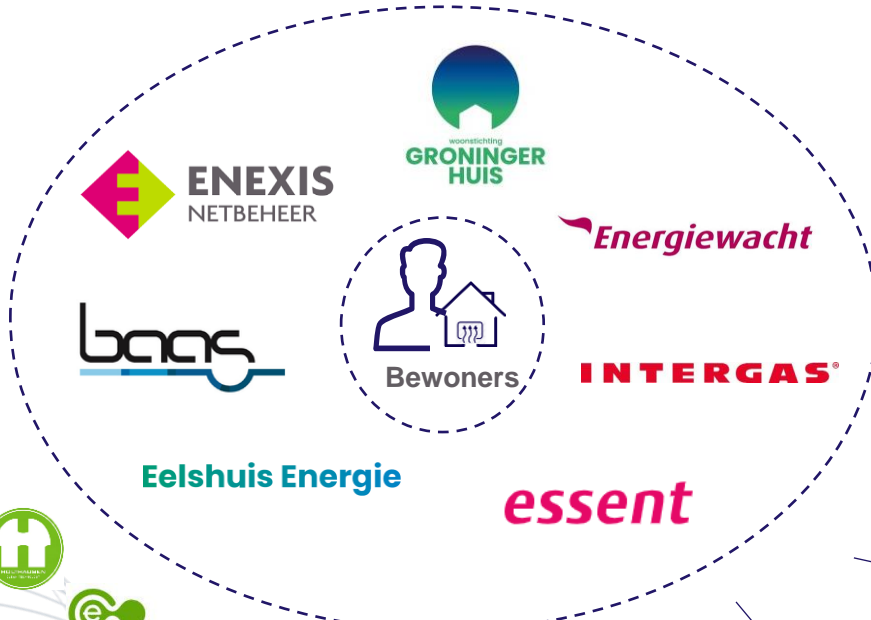

Wat was de grootste uitdaging?

Leren van Wagenborgen

Samenwerking

Regionale overheden en toezichthouders

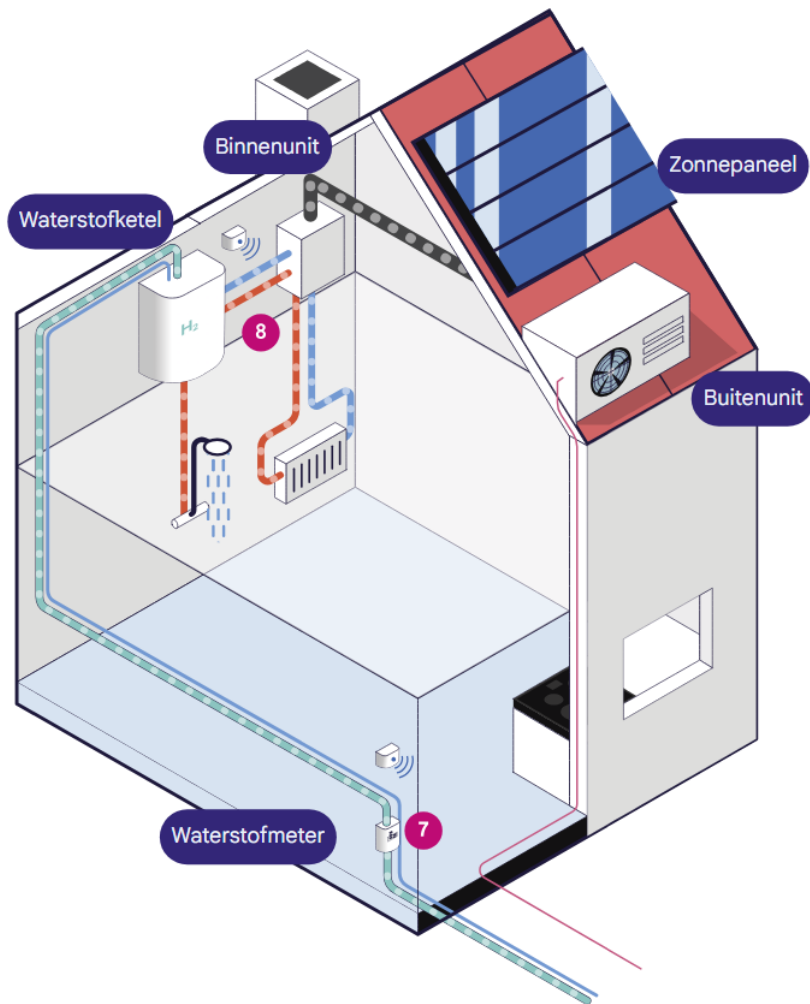
Landelijke overheden en toezichthouders

Collega netbeheerders en kennisprojecten

Directe leveranciers

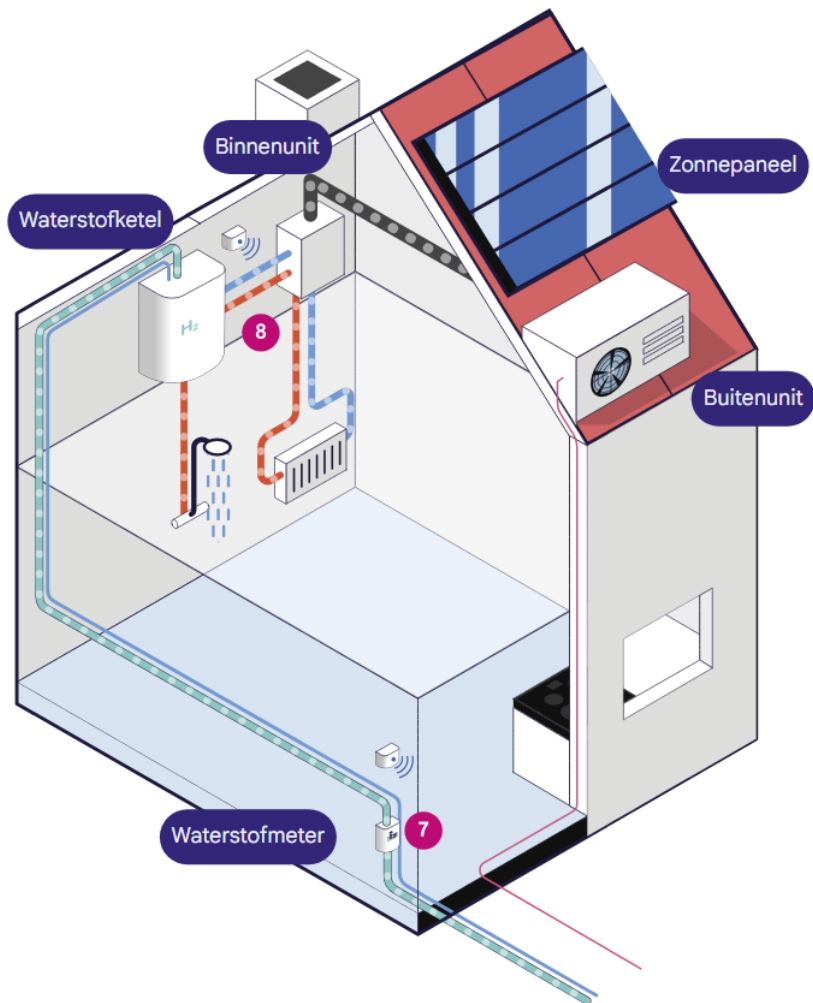
Afnemers / bewoners

Betrekken van de bewoners

- Individuele en persoonlijke benadering is essentieel
- Bewonersavonden, keukentafel gesprekken, single point contact
- Groot draagvlak; 33 woningen / 80% doet mee
- Goed aanbod; haalbaar, veilig en alles verzorgt
- Geen huurverhoging en gelijke kosten als voor gas
- Keuzevrijheid; uitstappen tijdens pilot en na afloop beste alternatief
- Lange doorlooptijd en veel partijen over de vloer
- Bewoners best tevreden na de overstap, de verwarming werkt “anders”
- H₂ detectoren in de woning – extra veiligheid – mogelijk niet nodig
- In april 2024 de laatste woning aangesloten

Afnemers / bewoners

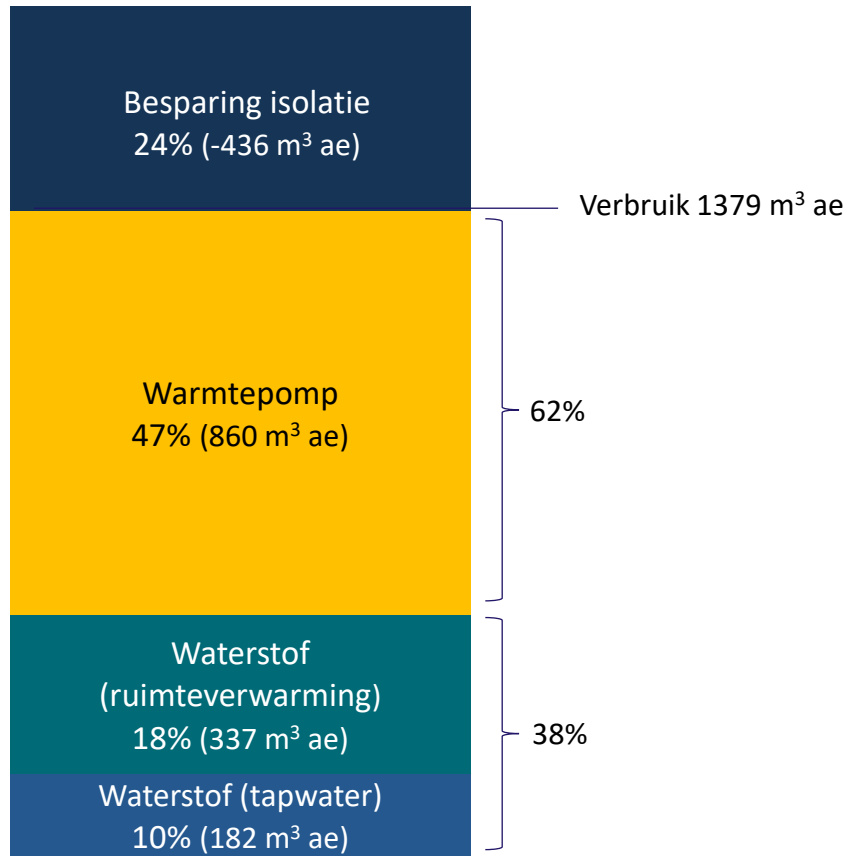

Techniek

- Woning voorbereiden is technisch complex
- Verduurzaming is ingrijpend en H₂ installatie relatief makkelijk
- Verduurzamen tot minimaal label B
- Uitdagende planning; veel partijen en veel afhankelijkheden
- Vergunningen nodig voor woningaanpassing
- Regels / veiligheid liggen bij H₂ onder vergrootglas
- Zuiverheid H₂ bij waterstofketel geen probleem
- Installaties aanpassen, leidingen vervangen en 3-fase groepenkast

Leerervaring

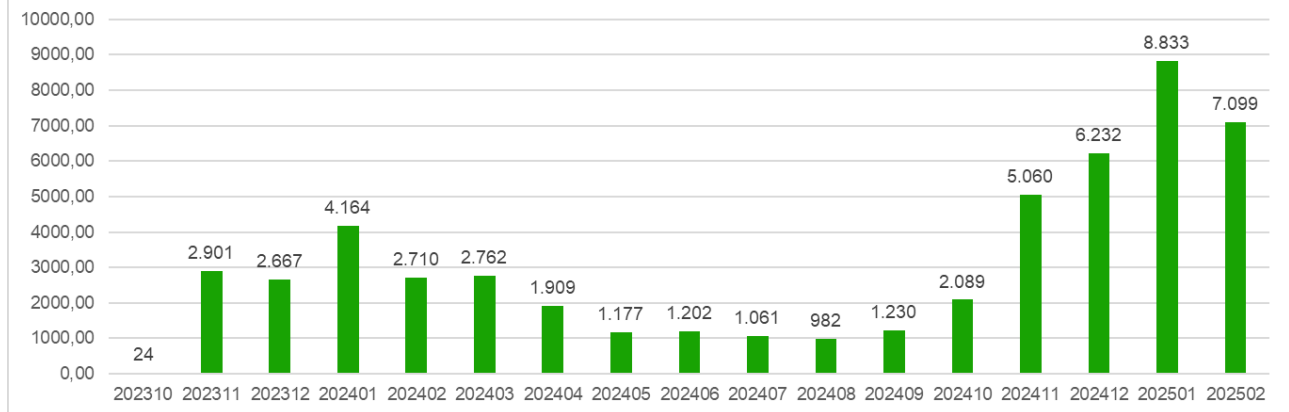
NA VERDUURZAMING (INDICATIE)

Kosten en verbruik

- Hybride H₂ ketel met warmtepomp ≈ € 10.000,-
- Verduurzaming woning en overige aanpassingen ≈ € 21.000,-
- Kostprijs van H₂ levering (bewoners betalen niet meer dan anders)
- Verrekening tarief op basis van aardgasequivalenten (ae)
- Leveringsketen – administratief – niet ingericht op H₂ levering
- Energiebelasting aardgas per m³ of op basis van verbrandingswaarde?

- Inschatting verbruik tussen 2.000 tot 4.000 kg H₂ per jaar voor 33 woningen
- Transport van 6 tot 12 tubetrailers met 350 kg H₂
- Indicatie nu ≈ 38.000 m³ per jaar = 3.400 kg (beperkte data)
- Indicatie per woning ≈ 1.165 m³ (104 kg) per jaar
- Seizoenspatroon in Aug 1 m³ per dag en Dec-Jan 8 m³ per dag
- De H₂ ketel springt primair aan bij een buitentemperatuur ≤ 7° C
- Ca. 50% van kosten H₂ bestaat uit tubetrailers transport en opslag
- Geen “groene” RFNBO H₂ leverancier beschikbaar, gekozen voor GVO's

Huizen Waterstofverbruik per maand [m³] in 2023 - 2025

Transport / Distributie

Hergebruik gassysteem

- Bestaande PVC gasleiding zijn – na extra maatregelen – te gebruiken
- Standaard districtsstation en PE-leidingen zijn bruikbaar
- Nieuwe meterbeugel en slimme meter in de woning
- Monteurs kunnen – met opleiding – veilig werken
- Centrale aansluit Register (CAR) niet voorbereidt
- Kabels en leidingenbeheer (Klic) nog geen code voor H₂

Transport / Distributie

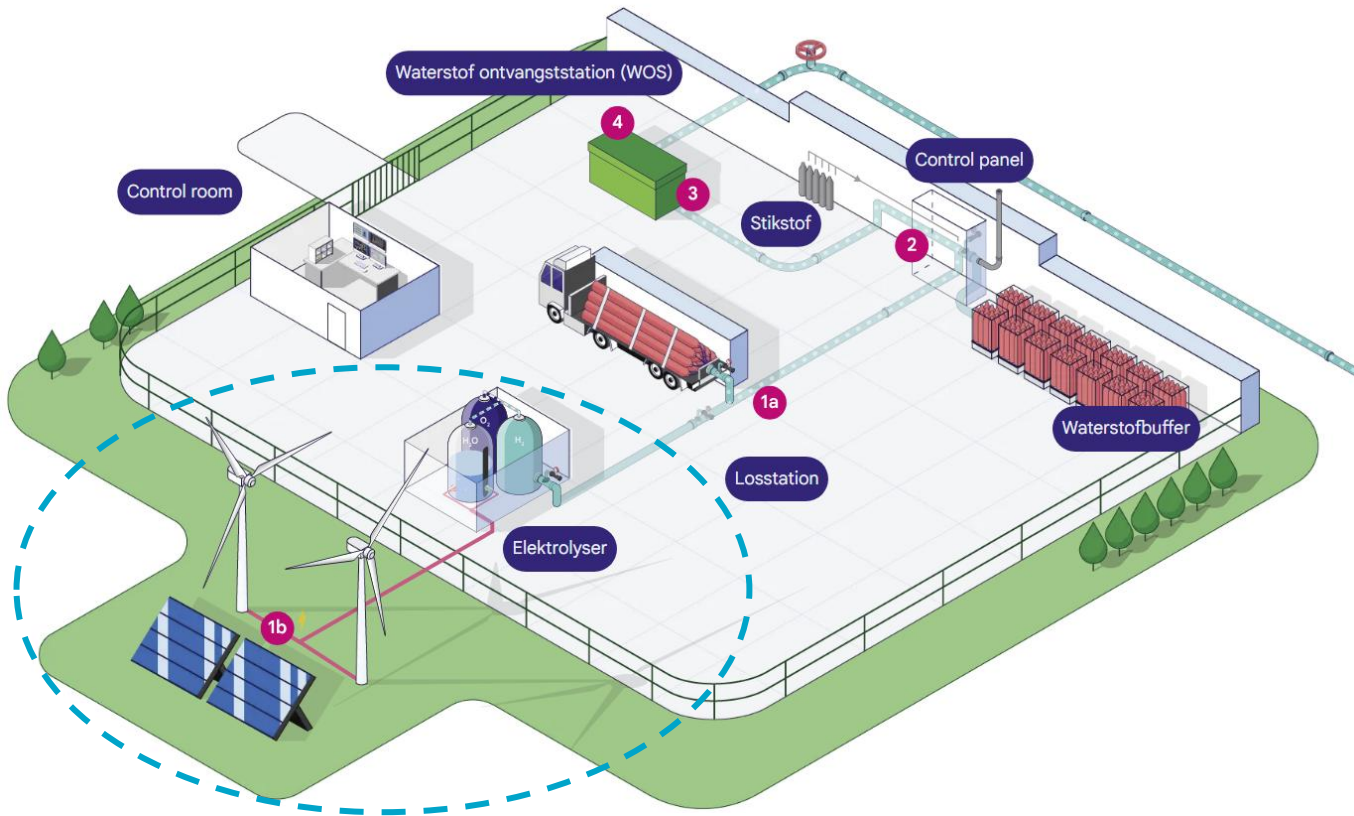

Techniek

- Transportleiding 8 bar – reductie naar 100 mbar in districtsstation
- Gastoppers op T-stukken naar de woningen
- Deel van de hoofdleiding vervangen
- Nieuwe meterbeugel en Gasdrukregelaar 25 mbar in de woning
- Aanleg dubbel leidingnet en woning dubbel opbouwen
- Slimme dual H₂ en Aardgas meter (MID)
- Hanzebox voor uitlezen en verwerking meetdata
- Lekzoekers aangeschaft als extra veiligheidscontrole
- Leidingen worden gespoeld met stikstof

Productie / Waterstofplein

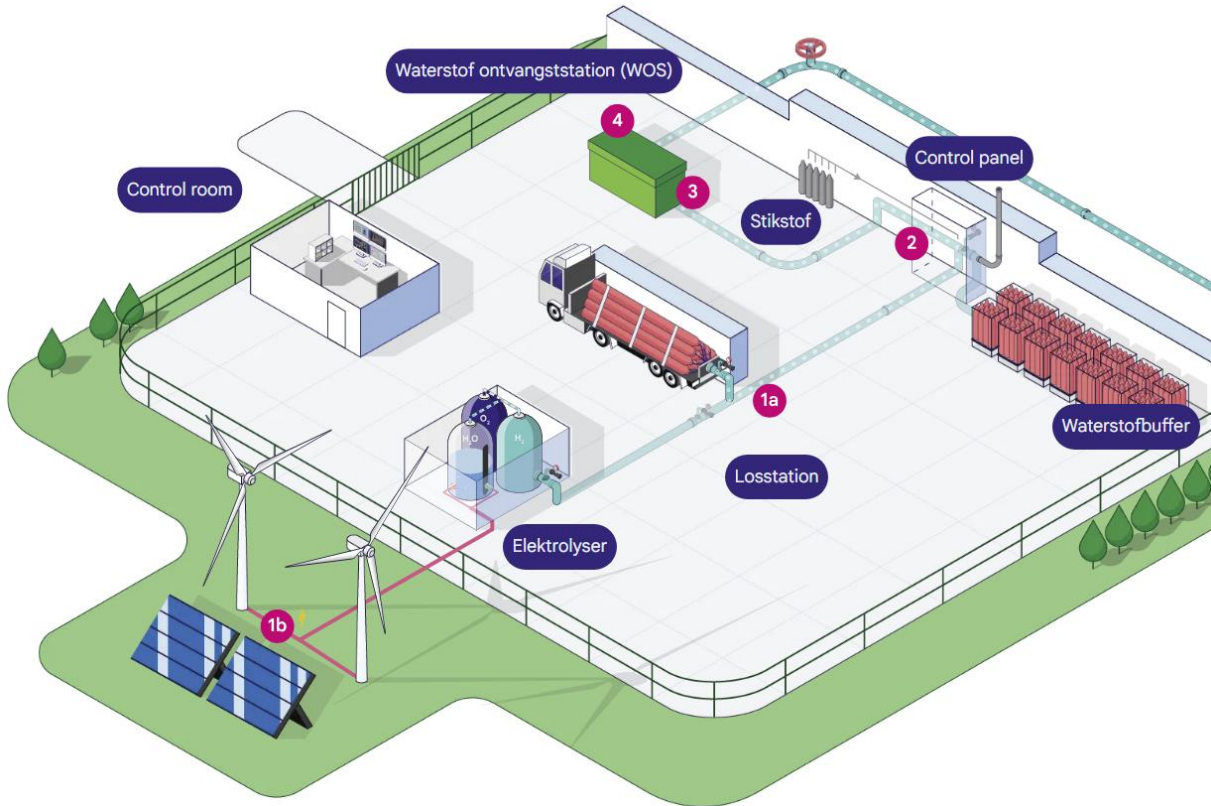

Fase 2 - Melkveebedrijf Eelshuis

- Lokale opwek met zonnepanelen en windturbine
- Elektrolyzer van Eelshuis energie
- Buffercapaciteit een uitdaging, groot in verschil vraag en aanbod
- Zoeken naar koppelkansen met bedrijven in de buurt

Leerervaring

Inrichting Waterstofplein

- Doelstelling scherp houden, verwachtingen en kaders aanpassen
- Budget met voldoende ruimte, zonder oormerken
- Bevlogen en betrokken projectteam is voordelbaar
- Bij aardgas “doen we het altijd zo” en bij H₂ ontstaan er (nieuwe) vragen
- Beschikbare installaties en expertise nog in beginfase
- Weinig ervaring – in NL – met een grote variatie in gastroming
- Tube trailers 200 bar, teruggebracht naar 11 bar
- Odorisatie THT op 8 bar, complex i.v.m. gastroom snelheid
- Buffer omvang – factor 1 tot 10 – en inpassing een uitdaging
- Buffervoorraad in flessen 250 kg H₂ voor 62 uur leveringszekerheid
- Controlroom ontvangt meetgegevens en data van sensoren

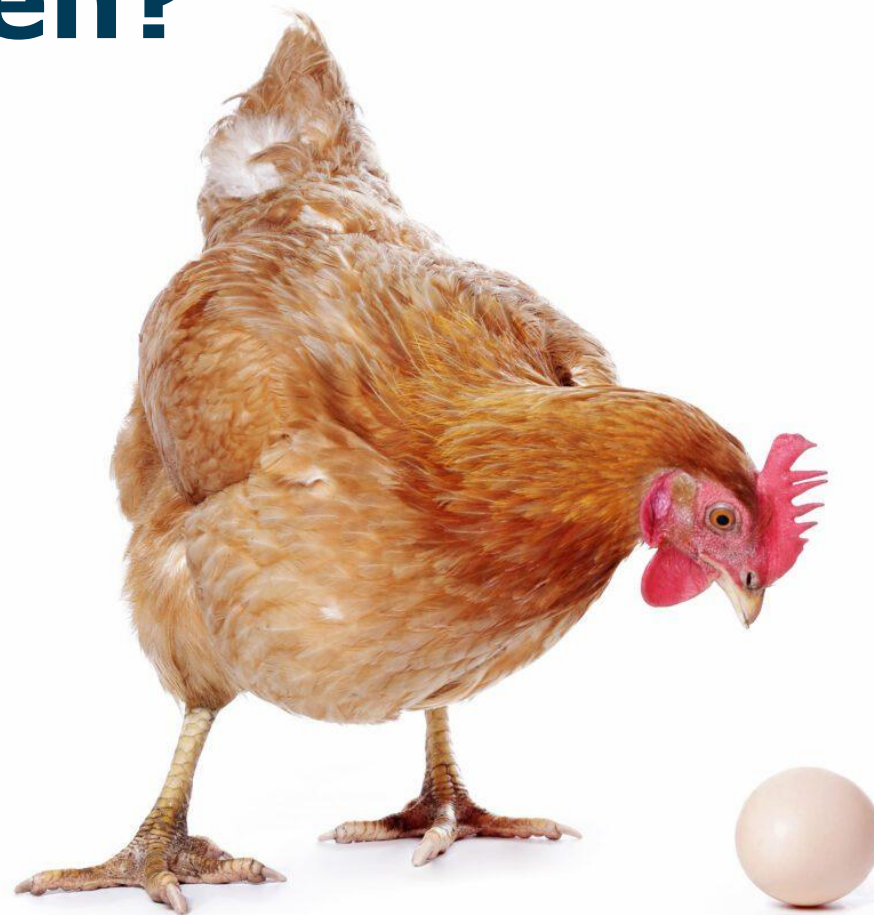
Regelgeving

- Doorlooptijd vergunningen, ondanks medewerking, toch lang
- Tijdelijk gedoogkader vanuit ACM voor dit pilotproject
- EZK richtsnoeren Waterstofveiligheid, toetsing door SODM
- Leerproject om proportionele maatregelen voor uitrol te H₂ bepalen
- Omgevingsdienst vraagt om cameratoezicht en sensoren
- Wijziging PGS35 aanvullende maatregel, plaatsing muur/wand
- Eigenaarschap Waterstofplein past niet bij netbeheerder
- Gassysteem lokale netbeheerders tot maximaal 16 bar

Wat mag een ei kosten?

Leren van Wagenborgen

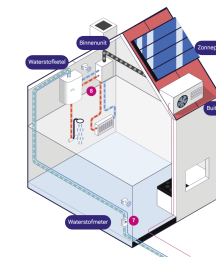
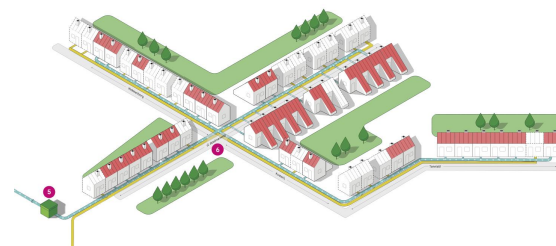
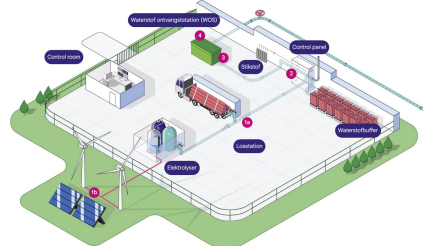
- ✓ Productie en levering groene Waterstof
- ✓ Opslag systeem / Waterstofplein
- ✓ Transport en distributienet
- ✓ Hybride H₂ ketel
- ✓ Verrekening en energielasting

De kip of het ei?

Wat kunnen we leren van Wagenborgen?

Productie / Opslag

Transport / Distributie

Levering / Afnemers

➤ Maatschappelijk

Omvang locatie en inpassing complex
Duurzame H₂ moeilijk verkrijgbaar
Eigenaarschap "industriële locatie"

Hergebruik gasnet is duurzaam
Dubbel gasnet onwenselijk
Nadruk op veiligheid en regelgeving

Groot draagvlak, onder voorwaarde
Individueel contact en maatwerk
Verduurzaming ingrijpend

➤ Techniek

Benodigde opslagcapaciteit
Beschikbare techniek & kennis beperkt
Verschillende drukniveaus en flow

Aardgasnet geschikt voor H₂
Op onderdelen wel aanpassingen
Veiligheid geborgd, ombouw mogelijk

Hybride H₂ ketel klaar voor uitrol
Woningaanpassingen naar label B
Overige installaties ook aanpassen

➤ Economisch

Hoge kosten toelevering & opslag
Variabel verbruik is kostenverhogend
Wat mag het kosten voor afnemers?

Vergelijkbare kosten als aardgas
Initiële kosten technologie gering
Dubbel gasnet is kostenverhogend

Betaalbare woningaanpassing
H₂ kosten nog relatief hoog
Kosten opslag, transport en belasting

Meer weten?

waterstofwijkwageningen.nl

- Download het Enexis rapport
- 360° tour door het project
- Interactieve website met veel informatie

baasbv.nl/thema/waterstof/

Jos Spriensma

Projectleider regio Noord

Jeroen de Jong

Manager Strategie & Innovatie

Dit zijn de lessen
van één jaar
**WaterstofWijk
Wageningen.**

bas